

NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK

Podklady,
Shrnutí
nejpodstatnějších
ustanovení

AK Solil, Fiala a spol.

Jakubská 2, Praha 1

tel. 224 815 583, fax 224 813 311 ak@solilfiala.cz

NABÍDKA ŠKOLENÍ NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

S ohledem na přijetí nového občanského zákoníku, který nabude účinnosti dne 1.1.2014 a se vzrůstající potřebou podrobněji se seznámit s touto problematikou, nabízí naše advokátní kancelář, po rozsáhlých zkušenostech s touto problematikou v praktické i teoretické oblasti, školení s přesahem do praxe, které bude zahrnovat zejména:

- seznámení srozumitelnou formou s podstatnými změnami, které nový občanský zákoník přinese
- seznámení a vysvětlení nové terminologie
- podrobné shrnutí konkrétní problematiky dle tématu jednotlivých školení
- zkušené lektory s připravenou prezentací

V případě zájmu o hloubkové školení nabízí naše kancelář s ohledem na konkrétní problematiku následujících 10 kurzů s různými tématy:

1. Úvodní školení, obecné seznámení s novým občanským zákoníkem
2. Obecná část nového občanského zákoníku, přehled změn
3. Rodinné právo – srovnání současné a nové úpravy
4. Absolutní majetková práva, obecné seznámení s problematikou, srovnání
5. Relativní majetková práva, obecné seznámení s problematikou, srovnání
6. Dědictví, zaměření na nové instituty dědického práva, přehled změn
7. Obchodní právo, úprava v novém občanském zákoníku, přehled změn
8. Držba, vlastnictví, spoluvlastnictví, společné jmění manželů, srovnání
9. Věcná práva k věcem cizím, zaměření na věcná břemena
10. Závazkové právo, smlouva, obsah závazků, nejčastější typy smluv, přenechání věci k užití jinému, přehled nejpodstatnějších změn

Přínos školení:

S ohledem na přijetí nového občanského zákoníku, který je postaven na zcela odlišných ideových základech, než současný občanský zákoník, kterým dochází k relativně rozsáhlým zásahům do aktuální struktury občanského práva, bude hlavním přínosem školení zejména podrobné seznámení s podstatou těchto změn, představení základních principů nové právní úpravy, uvedení do nové terminologie občanského zákoníku a také představení základních rozdílů oproti současné úpravě.

NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK (NOZ)

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Přijetí 3.2.2012, platnost od 22.3.2012
- Nabytí účinnosti dnem 1. ledna 2014
- 3081 paragrafů
- Na základě § 3080 se s účinností NOZ zrušuje zejména:
 - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (OZ)
 - zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
 - část obchodního zákoníku
- V rámci rekodifikace soukromého práva byl schválen nejen nový občanský zákoník, ale také nový zákon o obchodních korporacích a nový zákon o mezinárodním právu soukromém

NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK

Struktura

- Část první – Obecná část
- Část druhá – Rodinné právo
- Část třetí – Absolutní majetková práva
- Část čtvrtá – Relativní majetková práva
- Část pátá – Ustanovení společná, přechodná a závěrečná

Struktura

- Obecná část vymezuje zejména jednotlivé pojmy, se kterými je následně v textu NOZ pracováno
- Část Rodinné právo plně nahrazuje současný zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, kdy v této části najdeme úpravu institutu manželství, ale také vztahy mezi příbuznými, a to hlavně vztahy mezi rodiči a dětmi
- Část Absolutní majetková práva upravuje zejména vlastnictví a jeho definici, práva k věcem cizím a dále například dědictví, které je v NOZ upraveno velice podrobně
- Čtvrtá část Relativní majetková práva upravuje různé druhy smluv i závazky z deliktního jednání, včetně úpravy odpovědnosti za škodu, jedná se o nejrozsáhlejší část NOZ
- Pátá a zároveň poslední část NOZ se zabývá zejména legislativně technickou problematikou, mezi nejpodstatnější patří vymezení dosavadních zákonů, které budou novým zákonem zrušeny.

Část první - Obecná část

Zásady

- § 3

- (1) Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.
- (2) Soukromé právo spočívá zejména na zásadách, že
 - a) každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí,
 - b) rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany,
 - c) nikdo nesmí pro nedostatek věku, rozumu nebo pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu; nikdo však také nesmí bezdůvodně těžit z vlastní neschopnosti k újmě druhých,
 - d) daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny,
 - e) vlastnické právo je chráněno zákonem a jen zákon může stanovit, jak vlastnické právo vzniká a zaniká, a
 - f) nikomu nelze odeprít, co mu po právu náleží.
- (3) Soukromé právo vyvěrá také z dalších obecně uznaných zásad spravedlnosti a práva.

Část první - Obecná část

Zásady

- Zásada neporušitelnosti přirozených práv
- Výklad zákona je správný pouze tehdy, je-li ústavně konformní a respektuje-li obecné soukromoprávní zásady
- NOZ upustil od zásady rovnosti účastníků občanskoprávních vztahů jako mylné
- Občanské právo je stavěno na principu autonomie vůle
- Zásada dispozitivnosti v § 1 odst. 2 NOZ
- Zavedena presumpce dobré víry, přičemž důkazní břemeno nese ten, kdo dobrou víru popírá - § NOZ
- Každý má povinnost jednat v právním styku poctivě. Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu - § 6 odst. 1, 2 NOZ

Část první - Obecná část

Pojmosloví

- Termín „**právní osobnost**“ nahrazuje dosavadní „*způsobilost mít práva a povinnosti*“
- Termín „**svéprávnost**“ nahrazuje dosavadní „*způsobilost k právním úkonům*“
- NOZ nepřebírá pojem „*občanskoprávní vztah*“
- NOZ zcela opouští pojem „*právní úkon*“, když nově používá termín „**právní jednání**“
- Výraz „*zastoupení na základě plné moci*“ je nahrazen „**smluvním zastoupením**“ (s ohledem na právní důvod vzniku zastoupení, kterým není plná moc, nýbrž smlouva o zastoupení)

Část první - Obecná část

Ochrana soukromých práv

- § 12

Každý, kdo se cítí ve svém právu zkrácen, může se domáhat ochrany u orgánu vykonávajícího veřejnou moc (dále jen „orgán veřejné moci“). Není-li v zákoně stanoveno něco jiného, je tímto orgánem veřejné moci soud.

- § 13

Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky (právo na právní jistotu)

Část první - Obecná část

Ochrana soukromých práv

- § 14

Svépomoc

(1) Každý si může přiměřeným způsobem pomoci k svému právu sám, je-li jeho právo ohroženo a je-li zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě.

(2) Hrozí-li neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může jej každý, kdo je takto ohrožen, odvrátit úsilím a prostředky, které se osobě v jeho postavení musí jevit vzhledem k okolnostem jako přiměřené. Směřuje-li však svépomoc jen k zajištění práva, které by bylo jinak zmařeno, musí se ten, kdo k ní přikročil, obrátit bez zbytečného odkladu na příslušný orgán veřejné moci.

Část první - Obecná část

Hlava II Osoby

- § 18
Osoba je fyzická, nebo právnická.
- § 19
 - (1) Každý člověk má vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu. Zákon stanoví jen meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany.
 - (2) Přirozená práva spojená s osobností člověka nelze zcizit a nelze se jich vzdát; stane-li se tak, nepřihlíží se k tomu. Nepřihlíží se ani k omezení těchto práv v míře odporující zákonu, dobrým mravům nebo veřejnému pořádku.
- § 20
 - (1) Právnická osoba je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou.
 - (2) Právnické osoby veřejného práva podléhají zákonům, podle nichž byly zřízeny; ustanovení tohoto zákona se použijí jen tehdy, slučuje-li se to s právní povahou těchto osob.
- § 21
Stát se v oblasti soukromého práva považuje za právnickou osobu. Jiný právní předpis stanoví, jak stát právně jedná.

Část první - Obecná část

Hlava II Fyzické osoby

Díl 2

Fyzické osoby

Oddíl 1

Obecná ustanovení

- § 23
Člověk má právní osobnost od narození až do smrti.
- § 24
Každý člověk odpovídá za své jednání, je-li s to posoudit je a ovládnout. Kdo se vlastní vinou přivede do stavu, v němž by jinak za své jednání odpovědný nebyl, odpovídá za jednání v tomto stavu učiněná.
- § 25
Na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé. Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo.

Fyzické osoby

- OZ

§ 7

(1) Způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vzniká narozením. Tuto způsobilost má i počaté dítě, narodí-li se živé.

- NOZ

§ 23

Člověk má právní osobnost od narození až do smrti.

§ 25

Na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé. Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo.

Vznik právní osobnosti (právní subjektivity) fyzických osob je obsahově beze změny.

Terminologie:

Způsobilost mít práva a povinnosti = právní osobnost

Fyzické osoby - svéprávnost

- OZ
 - § 8
 - (1) Způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe
 - povinnosti (způsobilost k právním úkonům) vzniká v plném rozsahu zletilostí.
 - (2) Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku. Před dosažením tohoto věku se
 - zletilosti nabývá jen uzavřením manželství. Takto nabytá zletilost se neztrácí ani zánikem
 - manželství ani prohlášením manželství za neplatné.
 - § 9
 - Nezletilí mají způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou
 - přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku.
- NOZ
 - § 30
 - **Zletilost**
 - (1) Plně svéprávným se člověk stává zletilostí. Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku.
 - (2) Před nabytím zletilosti se plně svéprávnosti nabývá příznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství. Svéprávnost nabytá uzavřením manželství se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné.
 - **Nezletilí**
 - § 31
 - Má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plně svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.

Termín *svéprávnost* nahrazuje dosavadní *způsobilost k právním úkonům*

Fyzické osoby - omezení svéprávnosti

- Ve svéprávnosti je možné člověka omezit – pouze z vážných zdravotních důvodů, na určitou dobu (maximálně na dobu tří let), jen rozhodnutím soudu
- Svéprávnosti **nelze člověka úplně zbavit**
- **NOZ** – soudce musí člověka při rozhodování o svéprávnosti shlédnout
- K omezení lze přistoupit jen tehdy, pokud nestačí postup mírnější povahy, jelikož se jedná o zásah do lidských práv

- Nový institut nápomoci při rozhodování:

§ 45 NOZ

Potřebuje-li člověk nápomoc při rozhodování, protože mu v tom duševní porucha působí obtíže, třebaže nemusí být omezen ve svéprávnosti, může si s podpůrcem ujednat poskytování podpory; podpůrců může být i více

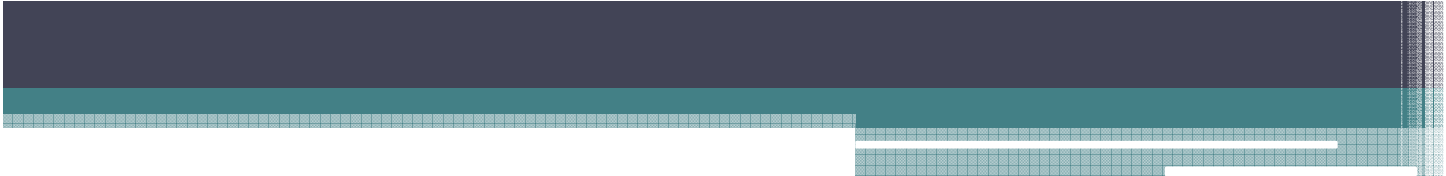
- soud ustanoví osobu, která za člověka právně nejedná, ale pomáhá mu v běžném životě

- Nově možnost zastoupení členem domácnosti:

§ 49 NOZ

(1) Brání-li duševní porucha zletilému, který nemá jiného zástupce, samostatně právně jednat, může ho zastupovat jeho potomek, předek, sourozenec, manžel nebo partner, nebo osoba, která se zastoupeným žila před vznikem zastoupení ve společné domácnosti alespoň tři roky.

(2) Zástupce dá zastoupenému na vědomí, že ho bude zastupovat, a srozumitelně mu vysvětlí povahu a následky zastoupení. Odmítne-li to člověk, který má být zastoupen, zastoupení nevznikne; k odmítnutí postačí schopnost projevit přání.

Část první - Obecná část

Hlava II Právnícké osoby

- Právnícká osoba je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnícká osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou. - § 20 NOZ

Právnícké osoby

- OZ
- § 18
 - (1) Způsobilost mít práva a povinnosti mají i právnícké osoby.
 - (2) Právníckými osobami jsou
 - a) sdružení fyzických nebo právníckých osob,**
 - b) účelová sdružení majetku,**
 - c) jednotky územní samosprávy,**
 - d) jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon.**
- Dle NOZ existují **tři typy právníckých osob:**
 - 1) **korporace** - typicky spolky (§ 210 – 302) jsou tvořeny jejich členy nebo společníky, přítomna osobní složka (v dnešní úpravě občanská sdružení)
 - 2) **fundace** - typicky nadace či nadační fondy (§ 303 – 401) jsou tvořeny majetkem, který je určený k určitému účelu
 - 3) **ústavy** (§ 402 – 418) jsou propojením osobní i majetkové složky, ústav nemá členy jako korporace, ale zaměstnance, majetek ústavu není tak chráněn jako u fundací (v dnešní úpravě obecně prospěšné společnosti)

Právní zastoupení

Formy právního zastoupení:

1) Smluvní zastoupení

Výraz „*zastoupení na základě plné moci*“ je nahrazen „*smluvním zastoupením*“ (s ohledem na právní důvod vzniku zastoupení, kterým není plná moc, nýbrž smlouva o zastoupení)

2) Zákonné zastoupení – vzniká přímo ze zákona

3) Opatrovnictví – vzniká na základě rozhodnutí soudu, NOZ upravuje také opatrovnictví právnické osoby, dosud nebylo zcela jasné, jestli vůbec je možné jmenovat opatrovníka právnické osobě

- nový institut opatrovnické rady (dozor nad opatrovníkem)

§ 472

(1) Je-li jmenován opatrovník, může opatrovanec nebo každá osoba opatrovanci blízká žádat o ustavení opatrovnické rady; opatrovník svolá schůzi osob blízkých opatrovanci a jeho přátel, jsou-li mu známi, tak, aby se schůze konala do třiceti dnů po obdržení žádosti. Není-li schůze včas svolána nebo nekoná-li se z jiného důvodu, anebo není-li na ní zvolena opatrovnická rada, svolá schůzi soud, a to i bez návrhu.

(2) Schůze se může zúčastnit opatrovanec, každá osoba opatrovanci blízká a kdokoli z jeho přátel, třebaže nebyl pozván; každý z nich má jeden hlas. Zúčastní-li se schůze alespoň pět osob, může být opatrovnická rada zvolena.

Věci a jejich rozdělení

- § 489

Věc v právním smyslu (dále jen „věc“) je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.

- § 493

Lidské tělo ani jeho části, třebaže byly od těla odděleny, nejsou věcí.

- § 494

Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.

- § 495

Souhrn všeho, co osobě patří, tvoří její majetek. Jmění osoby tvoří souhrn jejího majetku a jejích dluhů.

Rozdělení věcí

- § 496
- **Věci hmotné a nehmotné**

(1) Hmotná věc je ovladatelná část vnějšího světa, která má povahu samostatného předmětu.

(2) Nehmotné věci jsou práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty. 108

- § 497
- **Ovladatelné přírodní síly**

Na ovladatelné přírodní síly, se kterými se obchoduje, se použijí přiměřeně ustanovení o věcech hmotných.

- § 498
- **Nemovitě a movité věci**

(1) Nemovitě věci jsou pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, a práva, která za nemovitě věci prohlásí zákon. Stanoví-li jiný právní předpis, že určitá věc není součástí pozemku, a nelze-li takovou věc přenést z místa na místo bez porušení její podstaty, je i tato věc nemovitá.

(2) Veškeré další věci, ať je jejich podstata hmotná nebo nehmotná, jsou movité.

Rozdělení věcí

- § 499
- **Zastupitelná věc**
- Movitá věc, která může být nahrazena jinou věcí téhož druhu, je zastupitelná; ostatní věci jsou nezastupitelné. V pochybnostech se případ posoudí podle zvyklostí.
- § 500
- **Zuživatelná věc**
- Movitá věc, jejíž běžné použití spočívá v jejím spotřebování, zpracování nebo zcizení, je zuživatelná; zuživatelné jsou i ty movité věci, které náleží ke skladu nebo k jinému souboru, pokud jejich běžné užití spočívá v tom, že jsou prodávány jednotlivě. Ostatní věci jsou nezuživatelné.
- § 501
- **Hromadná věc**
- Soubor jednotlivých věcí náležejících téže osobě, považovaný za jeden předmět a jako takový nesoucí společné označení, pokládá se za celek a tvoří hromadnou věc.

Právní skutečnosti

- OZ

§ 37

(1) Právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.

(2) Právní úkon, jehož předmětem je plnění nemožné, je neplatný.

(3) Právní úkon není neplatný pro chyby v psaní a počtech, je-li jeho význam nepochybný.

- Nedostatek vůle, vážnosti, určitosti a srozumitelnosti projevu vůle je spojen s absolutní neplatností právního úkonu

- NOZ

§ 545

Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.

§ 546

Právně lze jednat konáním nebo opomenutím; může se tak stát výslovně nebo jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnost o tom, co jednáající osoba chtěla projevit.

§ 547

Právní jednání musí obsahem a účelem odpovídat dobrým mravům i zákonu.

Pojem *právní úkon* (OZ) je nahrazen pojmem *právní jednání* (NOZ)

Neplatnost právních jednání

- Odporuje-li právní jednání dobrým mravům, je neplatnost logickým následkem, bude se jednat vždy o **neplatnost absolutní**.
- Hlavními důvody neplatnosti dle NOZ jsou:
 - Rozpor s dobrými mravy
 - Rozpor se zákonem
 - Předběžná nemožnost plnění
 - Nedostatek formy
 - Jednání na oko

Neplatnost právního jednání:

- 1) Absolutní – takové jednání, které je za neplatné považováno již od počátku a vždy; neplatnost nemusí nikdo namítat
- 2) Relativní – jednání je považováno za platné až do okamžiku, kdy se dotčená osoba nedovolá neplatnosti

Promlčení

- OZ a ObchZ
- dvojkolejnost promlčecích lhůt
- v OZ - 3 roky
- v ObchZ - 4 roky
- existence speciálních lhůt

- NOZ
- Sjednocení obecné promlčecí lhůty na 3 roky
- existence speciálních lhůt:

právo na náhradu škody – 10 let

právo na vydání bezdůvodného obohacení – 10 let

právo na obsah budoucí smlouvy – 1 rok

- Nově možnost sjednání kratší či delší promlčecí lhůtu, nejméně v trvání jednoho roku, nejdéle v trvání patnácti let
- Sjednaná promlčecí lhůta nesmí být v neprospěch slabší strany (ochrana spotřebitele)

Prekluze

- § 654

(1) Nebylo-li právo vykonáno ve stanovené lhůtě, zanikne jen v případech stanovených zákonem výslovně. K zániku práva soud přihlédne, i když to dlužník nenamítne.

(2) Ustanovení tohoto zákona o běhu promlčecí lhůty platí obdobně i pro prekluzivní lhůtu.

Část druhá - Rodinné právo

- Obecné pojetí rodinného práva zůstává v NOZ ve stejné podobě
- NOZ v největší míře navazuje na právní úpravu platnou v současnosti
- Odchytky od současného stavu jsou zejména změny ve formulaci
- Nový institut rodinného závodu
- Návrat k institutu osvojení zletilého

Část druhá - Rodinné právo

Práva a povinnosti osob, které v různých rolích vystupují v rodině, a to zejména:

- mezi manžely navzájem,
- mezi rodiči a dětmi,
- mezi dětmi a dalšími osobami, které jim nahrazují rodiče či jejich funkci nějak doplňují.

Oblasti:

- manželství a registrované partnerství
- manželské majetkové právo
- příbuzenství a švagrovství
- jiné formy péče o děti
- výživné

Manželské majetkové právo

- Společné jmění manželů je v současné době upraveno v §§ 143 – 151 Občanského zákoníku, nikoliv tedy v zákoně o rodině
- NOZ zařazuje manželské majetkové právo do části druhé k právu rodinnému
- NOZ umožňuje manželům a snoubencům lepší uspořádání svých majetkových poměrů vzhledem k potřebám
- Vedle majetkového režimu zákonného (§§ 709 – 715 NOZ) a režimu založeného rozhodnutím soudu (§§ 724 – 728 NOZ) tak existuje i modifikovaný majetkový režim dohodnutý mezi snoubenci nebo manžely ve smlouvě (§§ 716 - 723 NOZ), který může spočívat v režimu:
 - oddělených jmění (ustanovení § 729 – 730 NOZ)
 - vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství
 - rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu

Popření otcovství

- Zákon o rodině
- § 57

(1) Manžel může do šesti měsíců ode dne, kdy mu vzniknou důvodné pochybnosti o tom, že je otcem dítěte, popřít u soudu otcovství. Nejpozději však může popřít otcovství do tří let od narození dítěte.

- NOZ
- § 785

(1) Manžel může do šesti měsíců ode dne, kdy se dozvěděl o skutečnostech zakládajících důvodnou pochybnost, že je otcem dítěte, které se narodilo jeho manželce, popřít své otcovství u soudu, nejpozději však do šesti let od narození dítěte. Otcovství popírá vůči dítěti a matce, jsou-li oba naživu, a nežije-li jeden z nich, vůči druhému; není-li naživu žádný z nich, manžel toto právo nemá.

Část třetí

Absolutní majetková práva

- Úprava věcných práv
- Věcná práva mají absolutní účinek = jsou charakterizována vztahem osoby k věci, jejíž právní osud sledují, působí i vně závazku - vůči neomezenému okruhu dalších osob, které jsou povinny zdržet se zásahů do práva a strpět jeho výkon oprávněným
- Od pravidel občanského zákoníku, která se týkají věcných práv, se zásadně **není možné odchýlit dohodou stran**, to lze jen tehdy, pokud to sám zákon výslovně připouští
- typická jejich publicita, tedy **veřejnost** – možnost ověření ve veřejných seznamech

Část třetí

Struktura věcných práv v

NOZ

- Obecná ustanovení (§§ 976 - 986)
- Držba (§§ 987 - 1010)
- Vlastnictví (§§ 1011 - 1114)
 - Spoluvlastnictví (§§ 1115 - 1157)
 - Bytové spoluvlastnictví (§§ 1158 - 1222)
 - Přídatné spoluvlastnictví (§§ 1223 - 1235)
- Věcná práva k cizím věcem
 - Právo stavby (§§ 1240 - 1256)
 - Věcná břemena (§§ 1257 - 1308)
 - Služebnosti
 - Reálná břemena
 - Zástavní právo (§§ 1309 - 1394)
 - Zadržovací právo (§§ 1395 - 1399)
- Správa cizího majetku (§§ 1400 - 1474)
 - Svěřenský fond (§§ 1448 - 1474)
- Předkupní právo (§§ 2140 a násl.)

Změna chápání pojmu věci

- pro občanské právo je podstatné definovat pojem věci v právním smyslu
- 2 možné přístupy:
 - 1) označení pouze hmotných předmětů
 - 2) rozšíření o nehmotné předměty, resp. práva
- OZ neobsahuje definici věci, dle právní teorie jsou věcmi hmotné předměty, které jsou ovladatelné a slouží lidským potřebám
- Každé z obou pojetí má jisté výhody a rovněž nevýhody

Změna chápání pojmu věci

- § 489

Věc v právním smyslu (dále jen „věc“) je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.

- **Věcná práva**
- Díl 1
- **Obecná ustanovení**
- § 979

Ustanovení této hlavy se použijí na věci hmotné i nehmotné, na práva však jen potud, připouští-li to jejich povaha a neplyne-li ze zákona něco jiného.

NOZ přejímá pojetí věci v širším smyslu, tedy, že **vedle věcí ve smyslu hmotných předmětů, lze vlastnit či mít jiné věcné právo i k věci nehmotné či právu, jehož povaha to připouští** (práva, která lze trvale či opětovně vykonávat)

Stavba jako součást pozemku

- **Stavba jako součást pozemku**
- Dle OZ je možné, aby vlastník stavby zároveň nebyl vlastníkem pozemku
- NOZ ve svém § 506 odst. 1: „Součástí pozemku je prostor nad povrchem i pod povrchem, stavby zřízené na pozemku a jiná zařízení (dále jen "stavba") s výjimkou staveb dočasných, včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech“.
- Pro stavby, které ke dni účinnosti nového občanského zákoníku již existují, se uplatní přechodná ustanovení, která rozlišují následující případy:

a) stavba i pozemek jsou ve vlastnictví jedné osoby:

Stavba se stane součástí pozemku. To znamená, že dnem účinnosti zákona se již nejedná o dvě samostatné věci, od tohoto okamžiku tudíž bude možno disponovat již jen pozemkem, přičemž všechny tyto dispozice se budou týkat i staveb na něm umístěných (výjimka bude platit pro tzv. dočasné stavby).

b) stavba a pozemek mají rozdílného vlastníka

Stavba nepřechází automaticky do vlastnictví vlastníka pozemku! § 3056 NOZ zakládá vlastníkovu pozemku **předkupní právo** ke stavbě a stejně tak vlastníkovu stavby předkupní právo k pozemku (resp. příslušné části pozemku), na němž stavba stojí. V praxi to znamená, že bude-li chtít kterýkoli z vlastníků disponovat svojí věcí (stavbou či pozemkem), bude mít povinnost nabídnout ji nejprve druhému vlastníkovu k odkoupení. Nebude-li předkupní právo oprávněným subjektem využito, zůstane zachováno a bude zatěžovat věc i nadále (bude tedy působit i vůči nabyvateli převáděného pozemku či stavby). Pokud bude předkupní právo využito (vlastník pozemku koupí stavbu na něm umístěnou či vlastník stavby koupí pozemek, na němž stavba stojí), stane se stavba součástí pozemku jako v případě a).

Držba

- Nutné splnění dvou předpokladů:
 - 1) faktická moc osoby nad věcí
 - 2) úmysl nakládat s věcí jako s vlastní.
- Tato situace pravidelně nastává u vlastníka, není však vyloučeno, aby byl držitelem i někdo jiný
- např. v případě, kdy je osoba v dobré víře, že nabyla vlastnické právo k předmětu, který drží, ač ve skutečnosti vlastnické právo nezískala, neboť k převodu došlo na základě neplatné smlouvy
- NOZ opět zavádí pojetí tří figur držby - řádné, poctivé a pravé (a jejich opačné strany)
- § 994 stanoví vyvratitelnou právní domněnku držby řádné, poctivé a pravé.

Vlastnictví

- § 1011
- Vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné, je jeho vlastnictvím.
- § 1012
- Vlastník má právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit. Vlastníku se zakazuje nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob, jakož i vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat nebo poškodit.

Změny v nabývání vlastnického práva

- **Přivlastnění věci opuštěné a nález věci ztracené či skryté**
 - v NOZ je obsáhlejší úprava
 - opuštěn princip dle OZ, kdy v těchto případech nabývá vlastnické právo obec
 - větší důraz na
 - **NOZ prodlužuje lhůtu pro nabytí vlastnického práva na 3 roky (§ 1057).**
 - Pro nemovité věci platí lhůta 10 let, po jejím uplynutí nabývá vlastnické právo stát.
- **Nalezená zvířata: Nálezce k nim nabude vlastnické právo již po uplynutí dvou měsíců, během nichž se o zvíře nikdo nepřihlásil.** Pokud nálezce o zvíře nemá zájem, může je obec svěřit provozovateli útulku pro zvířata. Pokud se po uplynutí 4 měsíců o zvíře nikdo nepřihlásí, může provozovatel útulku se zvířetem volně nakládat (§ 1059 NOZ).

Změny v nabývání vlastnického práva

- **Vydržení**
- Pokud osoba, která není vlastníkem, vykonává právo k věci po stanovenou dobu, dojde k vydržení práva. Může vydržet pouze ten, kdo drží, tj. fakticky ovládá určitou věc, počíná si jako vlastník, nebo osoba, která má k věci jiné právo. Vydržením se mění faktický stav (držba) na stav právní, neboť po uplynutí stanovené doby a při splnění dalších podmínek se z držitele stává vlastník.
- Vydržením dochází nejčastěji k nabytí práva vlastnického, stejně tak je ale možné nabýt i právo odpovídající věcnému břemeni (konkrétně služebnost dle § 1260), nebo právo stavby § 1243.
- Lhůta – 3 roky nepřerušené držby (k movité věci)
- Lhůta – 10 let nepřerušené držby (k nemovité věci)
- **Nově je možnost mimořádného vydržení**, jehož se může dovolávat i osoba, která neprokáže právní důvod své držby. Předpokladem mimořádného vydržení je však uplynutí dvojnásobné doby oproti standardním lhůtám (tj. 6 let u věcí movitých a 20 let u nemovitých). Kdo měl nepoctivý úmysl (např. zloděj), nemůže vydržet ani mimořádně.

Změny v nabývání vlastnického práva

Převod vlastnického práva smlouvou

- OZ
- K nabytí vlastnického práva k movitým věcem (převádí-li se smlouvou) vedle účinné smlouvy (kupní, darovací atd.) třeba ještě předání věci nabyvateli
- Při převodu nemovitostí evidovaných v katastru nemovitostí dochází k nabytí vlastnického práva vkladem do katastru nemovitostí (veřejného seznamu)
- NOZ
- Změna odvozeného nabývání vlastnického práva k movitým
- **k převodu vlastnického práva u movitých věcí dochází již samotnou účinností smlouvy.**
- **V některých případech zůstává dvoufázovost převodu NOZ u dvoufázového převodu zůstává** (u věcí evidovaných ve veřejných seznamech, ať už se jedná o věci movité či nemovité nebo např. při koupi zboží v obchodě)

Důraz na veřejné seznamy

- § 980

(1) Je-li do veřejného seznamu zapsáno právo k věci, neomlouvá nikoho neznalost zapsaného údaje. Stanoví-li to právní předpis, zapíše se do veřejného seznamu kromě věcného práva i právo užívání nebo požívání, jakož i omezení rozsahu nebo způsobu užívání nebo požívání věci spoluvlastníky.

(2) Je-li právo k věci zapsáno do veřejného seznamu, má se za to, že bylo zapsáno v souladu se skutečným právním stavem. Bylo-li právo k věci z veřejného seznamu vymazáno, má se za to, že neexistuje.

Věcná práva k věcem cizím

- Právo stavby - § 1240 – 1256
- Věcná břemena - § 1257 – 1308
 1. Služebnosti
 2. Reálná břemena
- Zástavní právo
- Zadržovací právo

Zástavní právo

- Funkce **zajištění dluhu**, tj., že dlužník dostojí své povinnosti, kterou má vůči věřiteli.
- Současný OZ hovoří o zajištění pohledávky, jinde o zajištění splnění povinnosti či závazku, obchodní zákoník taktéž není v názvosloví jednotný. První změnou NOZ je právě již samotná terminologie, kterou NOZ sjednocuje a hovoří zásadně o zajištění dluhu.
- Poskytnutím zástavy dává zástavce věřiteli záruku za splnění povinnosti dlužníka
- **Pokud dlužník svůj dluh řádně a včas nesplní, může se věřitel uspokojit z výtěžku prodeje zástavy.**

Část třetí - dědické právo

- NOZ zachovává stávající koncepci, podle níž dědické právo vzniká smrtí zůstavitele
- NOZ posiluje vůli a volnost rozhodování zůstavitele, zejména při rozhodování o majetku pro případ smrti
- Rozšíření dědických titulů o dědickou smlouvu
- Rozšíření úpravy = rozšíření institutů, jako například dědická smlouva, zřeknutí se dědictví apod.

Dědické právo

- § 1484

- **Zřeknutí se dědického práva**

(1) Dědického práva se lze předem zříci smlouvou se zůstavitelem; není-li jinak ujednáno, působí zřeknutí i proti potomkům. Kdo se zřekne dědického práva, zříká se tím i práva na povinný díl; kdo se však zřekne jen práva na povinný díl, nezříká se tím práva z dědické posloupnosti.

(2) Zřekl-li se někdo dědického práva ve prospěch jiné osoby, má se za to, že zřeknutí platí, jen stane-li se tato osoba dědicem.

(3) Smlouva vyžaduje formu veřejné listiny; práva a povinnosti z ní však mohou být zrušeny, pokud strany dodrží písemnou formu.

- **Odmítnutí dědictví**

- § 1485

(1) Dědic má právo po smrti zůstavitele dědictví odmítnout; smluvní dědic však jen, pokud to není dědickou smlouvou vyloučeno. Odmítá-li dědictví nepominutelný dědic, může dědictví odmítnout s výhradou povinného dílu.

(2) Zmocněnec může za dědice prohlásit, že dědictví odmítá, nebo neodmítá, nebo že dědictví přijímá, jen je-li k tomu podle plné moci výslovně oprávněn.

- § 1486

Odmítne-li dědic dědictví, hledí se na něho, jako by dědictví nikdy nenabyl.

Dědické právo

- § 1491

Pořízení pro případ smrti jsou závěť, dědická smlouva nebo dovětek.

- § 1498

Dovětek

Dovětkem může zůstavitel nařídít odkaz, stanovit odkazovníku nebo dědici podmínku, nebo doložit čas anebo uložit odkazovníku nebo dědici příkaz. Co je stanoveno o závěti, platí obdobně i o dovětku.

Dědická smlouva

- § 1582

(1) Dědickou smlouvou povolává zůstavitel druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá.

(2) Dědická smlouva vyžaduje formu veřejné listiny.

Část čtvrtá

Relativní majetková práva

Závazkové právo

- OZ a ObchZ
- závazek:
 - 1) pojmenování vztahu mezi věřitelem a dlužníkem
 - 2) označení povinnosti dlužníka, tj. dluh..
- NOZ
- závazek = vztah mezi věřitelem a dlužníkem, jehož obsahem jsou práva a povinnosti těchto 2 či více osob v rámci tohoto vztahu
- věřitel má právo – pohledávku
- věřitel má právo požadovat, aby pro něj nebo jiného dlužník např. něco vykonal
- dlužník je povinen vůči věřiteli
- dlužník má vůči věřiteli dluh

Závazkové právo - struktura dle NOZ

- Díl 1 – Vznik závazků a jejich obsah
- Díl 2 – Smlouva
 - Uzavření smlouvy
 - Obsah smlouvy
 - Forma smlouvy
- Díl 3 – Obsah závazků
- Díl 4 – Ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem
- Díl 5 - Společné dluhy a pohledávky
- Díl 6 – Změny závazků
 - Změna v osobě věřitele nebo dlužníka
 - Změny v obsahu závazků
- Díl 7 – Zánik závazků
 - Splnění a jiné způsoby zániku
- Díl 8 – Zajištění a utvrzení dluhu

Základní zásady závazkového práva

- **Důraz na autonomii vůle smluvních stran**
- **Na právní jednání je třeba hledět spíše jako na platné než neplatné**
- **Ochrana slabší smluvní strany**
- **Ochrana spotřebitele**

Převedení věci do vlastnictví jiného

- **Darování**

- § 2055

(1) Darovací smlouvou dárce bezplatně převádí vlastnické právo k věci nebo se zavazuje obdarovanému věc bezplatně převést do vlastnictví a obdarovaný dar nebo nabídku přijímá.

(2) Plnění z pouhé společenské úsluhy není darováním, je-li z chování stran zřejmé, že se nechtějí smluvně vázat.

- **Koupě**

- § 2079

(1) Kupní smlouvou se prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabýt vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu.

(2) Neplyne-li ze smlouvy nebo zvyklostí něco jiného, jsou prodávající a kupující zavázáni splnit své povinnosti současně.

- § 2080

Kupní cena je ujednána dostatečně určitě, je-li ujednán alespoň způsob jejího určení.

- **Směna**

- § 2184

(1) Směnnou smlouvou se každá ze stran zavazuje převést druhé straně vlastnické právo k věci výměnou za závazek druhé strany převést vlastnické právo k jiné věci.

(2) Strany si odevzdají věci v tom stavu, v jakém byly v okamžiku uzavření smlouvy.

Přenechání věci k užití jinému

- Oddíl 1 – Výprosa
- Oddíl 2 – Výpůjčka
- Oddíl 3 – Nájem
- Oddíl 4 – Pacht
- Oddíl 5 – Licence
- Oddíl 6 – Zápůjčka
- Oddíl 7 - Úvěr

Přenechání věci k užití jinému

- **Výprosa**

§ 2189

Přenechá-li půjčitel někomu bezplatně věc k užívání, aniž se ujedná doba, po kterou se má věc užívat, ani účel, ke kterému se má věc užívat, vzniká výprosa.

- **Výpůjčka**

§ 2193

Smlouvou o výpůjčce půjčitel přenechává vypůjčiteli nezuživatelnou věc a zavazuje se mu umožnit její bezplatné dočasné užívání.

- **Nájem**

§ 2201

Nájemní smlouvou se pronajímatel zavazuje přenechat nájemci věc k dočasnému užívání a nájemce se zavazuje platit za to pronajímateli nájemné.

Přenechání věci k užití jinému

- **Pacht**

§ 2332

(1) Pachtovní smlouvou se propachtovatel zavazuje přenechat pachtýři věc k dočasnému užívání **a požívání** a pachtýř se zavazuje platit za to propachtovateli pachtovné nebo poskytnout poměrnou část výnosu z věci.

(2) Přenechá-li strana druhé smluvní straně jednou smlouvou více věcí, z nichž některé slouží k užívání a jiné k požívání, posoudí se smlouva podle povahy hlavní věci.

- **Licence**

§ 2358

Licenční smlouvou poskytuje poskytovatel nabyvateli oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví (licenci) v ujednaném omezeném nebo neomezeném rozsahu a nabyvatel se zavazuje, není-li ujednáno jinak, poskytnout poskytovateli odměnu.

- **Zápůjčka**

§ 2390

Přenechá-li zapůjčitel vydlužiteli zastupitelnou věc tak, aby ji užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu, vznikne smlouva o zápůjčce.

- **Úvěr**

§ 2395

Smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.

Pracovní poměr

- § 2401

(1) Pracovní poměr, jakož i práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele z pracovního poměru upravuje jiný zákon. Totéž platí v rozsahu stanoveném jiným zákonem o smlouvách o výkonu závislé práce zakládajících mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem obdobný závazek.

(2) Na práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele se nepoužijí ustanovení tohoto zákona o ochraně spotřebitele.